

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 18ΗΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1999

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΣΟΛΩΝΟΣ ΚΥΔΩΝΙΑΤΗ

Κυρίες και Κύριοι,

Θά ήτο άσκοπον και περιττόν εις παρομοίας στάθμης όμήγυριν νά αναμνησθῶ και έξιστορήσω τάς πράξεις μεγαλοφυοῦς άνδρός, έξ οὗ πάντα τά σήμερον σχετικὰ πηγάζουν. Ὑπονοῶ τόν Μέγαν Ἀλέξανδρον.

Μοναδικόν ἐγκώμιον ἄς τοῦ ἀπονεμηθῇ ἡ ὑπό τοῦ Πλουτάρχου διασωθεῖσα παραίνεσις τοῦ πατρός του, Βασιλέως Φιλίππου Β΄, ὅταν παῖς ἔτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπετέλεσε γνωστόν ἄθλον.

—«᾽Ω, παῖ, τοῦ εἶπε ὁ πατήρ του, ἀσπαζόμενος αὐτόν εις τὸ μέτωπον ζήτει σεαυτοῦ Βασιλείαν ἴσην, Μακεδονία γάρ σέ οὐ χωρεῖ».

Και πράγματι, ἡ ὑπ' αὐτοῦ ὀρθή ἐπιλογή τῆς θέσεως τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐλεγχούσης ὁλόκληρον τήν ἀνατολικήν Μεσόγειον, διέγραφε σχέδιον παγκοσμίου Μοναρχίας, τὸ ὁποῖον μόνον ὁ θάνατος ἡδυνήθη νά ἀνακόψῃ.

Ἀλλά ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐπέζησε. Ἡ δὲ ἀγωνιῶσα, χιλιόχρονη Γοργόνα, ἱκανοποιεῖται μὲ τὴν θετικὴν ἀπάντησιν, ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, διὰ τοῦ ἔργου του, «ζῇ και βασιλεύει».

Ἐπ' αὐτοῦ συναινεῖ και ὁ Μέγας Ναπολέων, ὁ ὁποῖος τὸ 1818, ἐξόριστος εις τὴν Ἀγίαν Ἐλένην, εις τὰ «Mémoires» του, ἀνεμνήσθη τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος εἶχε πρὸ εἰκοσαετίας ἐπισκεφθῇ, ἐρειπωμένην, διαλογιζόμενος ὅτι αὕτη ἔπρεπε νά ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Κόσμου.

Και πράγματι ἐπὶ 10 αἰῶνας ἡ Ἀλεξάνδρεια ἦτο ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων, καθ' ὃν χρόνον ἄλλαι μεγάλαι τῆς Ἀρχαιότητος πόλεις, παρήκμαζον και ἡρημοῦντο.

Εἰς σποδὸν ἔκειντο τὰ περίλαμπρα τῆς Βαβυλῶνος ἀνάκτορα και καθ' ἃ γράφει ὁ Ἱερεμίας, «θῶες και ἄγρια γαλαῖ ἐνδαιτιῶντο ἐπὶ τῶν ἐρείπιοις της».

Τῆς Μέμφιδος ἡ λάμψις ἔδυσεν ὑπὸ τοὺς ἐκθαμβωτικούς προβολεῖς τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς δὲ τὴν Ρώμην, κατὰ τὸν Γ' π.Χ. αἰῶνα, οἱ μόνοι τὸ πνεῦμα διακονοῦντες ἦσαν δύο: Οἱ Ποιηταὶ Livius Andronicus καὶ Ennius, ἀμφοτέρωι Ἕλληνες καὶ πρόωγν δοῦλοι.

Αἱ Ἀθήναι, τέλος, ὑπὸ τὰ ἴδια σφάλματα καὶ τὰ κτυπήματα ὁμαίων καὶ μὴ, συμμάχων καὶ μὴ, ἀπεγυμνώθη τῆς σοφίας ἀνδρῶν τῶν προηγηθέντων αἰώνων καὶ ἀντ' αὐτῶν Σοφισταὶ τινες, κυκλοφοροῦν ἐν αὐτῇ.

Ταῦτα, καθ' ὃν χρόνον ἐν Ἀλεξανδίᾳ, ὁ πολυμαθέστατος φιλόσοφος Ἐρατοσθένης ἔλυσεν τὸ Δήλιον πρόβλημα καὶ κατεμέτρα τὰς μοίρας τοῦ Μεσημβρινοῦ. Ἐνῶ ὁ σάμιος Ἀστρονόμος Ἀρίσταρχος, πρῶτος αὐτὸς καὶ ὅχι ὁ Κοπέρνικος, ἀνεκάλυπτε 18 αἰῶνας ἐνωρίτερον τὴν ὀρθὴν σχέσιν Ἡλίου καὶ Γῆς. Ἄλλοι δὲ Σοφοί, εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν, ὡς ὁ θεμελιωτὴς τῆς Γεωμετρίας Εὐκλείδης, ἀνέλυε τὴν θεωρίαν τῶν ἀναλογιῶν, ὁ δὲ Γεωγράφος καὶ Ἀστρονόμος Κλαύδιος Πτολεμαῖος συνέτασσε πῖνακα τῆς Σελήνης.

Ἡ ἔλευσις τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν ζώην ὑπερβαίνει τὰ ὅρια μιᾶς πραγματικότητος. Ὁμοιάζει μὲ ὄνειρον. Ὁνειρον τῆς Ἱστορίας, τὸ ὅποῖον δὲν πρόκειται νὰ ἐπαναληφθῇ.

Δικαίως ὁ Chateaubriand ἔγραψε: «Ἐὰν ἄνθρωπος ὁμοιάζῃ ποτὲ μὲ Θεόν, αὐτὸς εἶναι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος».

Καὶ ὅμως ἡ Ἱστορία δὲν εἶχεν ἀξιολογήσει τὴν σπουδαιότεραν προσφοράν του: Τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἀνθρωπότητος.

Τὸ θανάσιμον μῦθος τὸ ὅποῖον ἔτρεφε δι' αὐτὸν ὁ τοπικιστὴς ἀθηναῖος Ρήτωρ Δημοσθένης καὶ ἡ πείθουσα εὐγλωττία του, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς συγχρόνους Ἱστορικούς νὰ τὸν παρουσιάσουν καὶ νὰ τὸν ἀξιολογήσουν.

Ἀσήμεντοί τινες Χρονογράφοι, ὅπως ὁ Καλλισθένης, τὸν συνώδευσαν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐνῶ οἱ συστηματικώτεροι Ἱστορικοὶ του ἔζησαν δύο καὶ τρεῖς αἰῶνας βραδύτερον. Ὅπως ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, ὁ Πλούταρχος, ὁ λατῖνος Κουῖντος Κούρτιος καὶ σημαντικώτερος, ὁ καππαδόκης Ἀρριανός, Ἀνθύπατος τῶν Ρωμαίων, ὅστις πέντε αἰῶνας ἀργότερον, ἤτοι τὸν Β' μ.Χ. αἰῶνα, ἔγραψεν ἑπτὰ βιβλία «Ἱστοριῶν ἀναβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου».

Ἀλλὰ οἱ ὡς ἄνω Ἱστορικοὶ παρουσιάζουν τὸν Ἀλέξανδρον μόνον ὡς Στρατηλάτην. Ἐσφαλόν. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἦτο μόνον κατακτητὴς. Ἦτο ὁ Ἥλιος, ὁ ὅποιος κατήγυαζεν ὅπου διήρχετο.

Τοὺς κατακτητὰς οἱ Λαοὶ τοὺς μισοῦν, ἐνῶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν ἐλάτρευαν. Καὶ τὸν λατρεύουν εἰσέτι μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἐθρήνησαν οἱ Λαοί, ὅσους ὁ ἴδιος κατέκτησεν.

Ὁ Πλούταρχος ἔγραψε χαρακτηριστικῶς: «Ἀνῆλιοι ἔμειναν οἱ τόποι ὅσοι δὲν ἐγνώρισαν τὸν Μ. Ἀλέξανδρον».

Τὴν παρανόησιν αὐτὴν διεῖδον νεώτεροι Διανοηταὶ καὶ σπεύδουν νὰ συμφωνήσουν ὅτι τὰ σπέρματα τοῦ σημερινοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ ἐβλάστησαν ἐκεῖ, εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Αὐτὸς ἐπὶ κεφαλῇς, ὅχι μόνον τῶν Μακεδόνων του, ἀλλὰ καὶ κάτοχος τῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς του, μετέφερε τὴν σοφίαν τοῦ Διδασκάλου του Ἀριστοτέλους μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ.

Οἱ Τεχνικοί του, οἱ Τοπογράφοι του, οἱ λεγόμενοι «Βηματισταί» του, μετέδιδον πληροφορίας, ἐξερευνοῦσαν περιοχάς, ἀνεκάλυπτον μεταλλεῖα, ἐχάραζον δρόμους, ἔδρουν πόλεις.

Μαζὶ μὲ τὸν Ἑλληνισμόν, ὁ Ἀλέξανδρος ἔφερε καὶ ἀνθρωπιστικὰς ἰδέας εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας καὶ ἔγινεν οὕτω ἡ αἰτία νὰ ἡμερέψῃ τὸν Ἰουδαϊσμόν, προετοιμάζων τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τοῦτο καθίσταται δῆλον μὲ τὴν σύγκρισιν τῆς σκληρᾶς καὶ ἀπανθρώπου Παλαιᾶς Διαθήκης μὲ τὰ γλυκύτατα Εὐαγγέλια. Διότι, μεταξὺ Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ Εὐαγγελίων, μεσολαβεῖ ἡ Ἑλλάς.

Μὲ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἡ ἑλληνικὴ σκέψις διαδίδεται εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν καὶ δι' αὐτῆς μεταλαμπαδεύεται εἰς τοὺς Ἀραβας, οἱ ὅποιοι τὴν διοχετεύουν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Καὶ αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη προσφορά τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν Ἀνθρωπότητα: ἡ μέσω τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκτίναξις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὰς τρεῖς γύρω Ἠπείρους.

Ἄλλ' ἄς πλησιάσωμεν καλύτερον τὸν ἥρωά μας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 106ης Ὀλυμπιάδος, ἦτοι τὸ 356 π.Χ. Ἐγεννήθη ἀπὸ γονεῖς ὅχι συνήθεις.

Ὁ πατὴρ του Φίλιππος Β', 16ος ἀπόγονος τοῦ Ἀλεξάνδρου Α', ἦτο ἀνῆρ νοημονέστατος, ὀξυδερκής καὶ διπλωματικώτατος. Ἦτο ἀτρόμητος πολεμιστής, παράφορος εἰς τὰς μάχας, ἀλλὰ βάνυστος καὶ ἀκόλαστος.

Ἡ μήτηρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, Ὀλυμπιάς ἢ Μυκάλῃ, ἦτο κόρη τοῦ Βασιλέως τῆς Ἠπείρου, Νεοπτολέμου. Κατὰ Πλούταρχον ἦτο γυνὴ «χαλεπὴ», δηλαδὴ ἀνυπόφορος. Ἀκόμῃ, γυνὴ δύσζηλος καὶ βαρύθυμος. Εἶχε χαρακτῆρα τραχύ, βίαιον, δύστροπον, ὅχι σεμνοπρεπεῖ. Ἦτο ὠραιοτάτη, ἀλλὰ τὴν ἐτάραζον φλογερὰ πάθη. Ἦτο ἐκδοτος εἰς τὰς μανιακὰς λατρείας τοῦ Ὀρφέως καὶ τοῦ Βάκχου καὶ μέτοχος εἰς τὰς σκοτεινὰς μαγγανείας τῶν γυναικῶν τῆς Θράκης.

Με τὸν Φίλιππον ἐγνωρίσθησαν εἰς τὰς ὀρφικὰς ἐορτὰς τῆς Σαμοθράκης καὶ τὸ 357 π.Χ. ἐνυμφεύθησαν. Ἦτο γάμος ἐνὸς ταύρου μετὰ μίαν μαινάδα.

Τὸ προῖόν των, ὁ Ἀλέξανδρος, ἐχρειάσθη τετραετῇ θητείαν παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει διὰ νὰ μεταπλασθῇ καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἐκπληκτικὴν κατάληξίν του.

Ἡ ἐπιρροή τοῦ τεσσαρακοντούτιδος σταγειρίτου Φιλοσόφου εἰς τὸν νεαρὸν μαθητὴν του, διεμόρφωσε μίαν σύνθετον, ἀλλὰ χαλυβδίνην προσωπικότητα, κρᾶμα ἑλληνικῆς παιδείας καὶ μακεδονικῆς ἀλκῆς.

Ἦτο μόλις εἰκοσαετής ὅτε τὸ 336 π.Χ., κατόπιν τῆς ἀνεξιχνιάστου δολοφονίας τοῦ πατρὸς του, ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέλαβε τὴν Βασιλείαν, τὴν ὁποίαν ἐκράτησε ἐπὶ δωδεκαετίαν μέχρι τοῦ θανάτου του.

Πρὶν ὁ Ἀλέξανδρος ἀναχωρήσει πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀσίας, ἐθεώρησε χρῆος του νὰ καταστήσῃ κοινωνοὺς καὶ συμμάχους ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἀνανεώνων οὕτω τὴν ἐπ' αὐτῶν πατρικὴν ἡγεμονίαν.

Πρὸς τοῦτο κατέρχεται πανστρατιᾷ πρὸς Νότον, συμμαχεῖ καθ' ὁδὸν μετὰ τοὺς Θεσσαλοὺς, ὀρεγόμενος τὸ λαμπρὸν ἵππικόν των καὶ λοξοδρομεῖ πρὸς Δελφούς, ἐπιθυμῶν εὐμενῇ ἀπὸ τὴν Πυθίαν χρησμόν, διὰ τὸν προετοιμαζόμενον πόλεμον.

Ἡ Πυθία ὅμως θεωροῦσα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀποφράδα, ἀρνεῖται νὰ χρησιμοδοτήσῃ. Ἀλλὰ ὁ ἀψίκωρος νέος ἀδημονεῖ. Εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερόν, παραβιάζει τὸ Ἄδυτον, καταβιβάζει ἀπὸ τὸν Τρίποδα τὴν Πυθίαν καὶ ἀπαιτεῖ χρησμόν.

Ἡ Πυθία τρομοκρατεῖται. — «Ἀλέξανδρε, ψελίζει, εἶσαι ἀήττητος». — «Μοῦ φθάνει», τῆς ἀπαντᾷ ἀποχωρῶν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ σπεύδει νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὸν στρατὸν του τοὺς λόγους αὐτοὺς τῆς Πυθίας, ὡς χρησμόν.

Πράγματι εἰς τὰς δεκάδας μάχας εἰς τὰς ὁποίας ἔλαβε μέρος οὐδέποτε ἡττήθη, ἐν ἀντιθέσει μετὰ ἄλλους διασήμεους δορυκτῆτορας.

Ὁ Ἀννίβας π.χ. ἡττήθη ἀπὸ τὸν Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν εἰς Fama Regia.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ εἰς τὸ Δυρράχιον ἀπὸ τὸν Πομπήιον. Ὁ Μέγας Ναπολέων εἰς Ἰσπανίαν καὶ Ρωσσίαν. Δὲν ἀναφέρω τὸ Βατερλώ, διότι ἐκεῖ οὐδεὶς θνητὸς ἐνίκησεν. Ἐκεῖ ἐνίκησεν ἡ Μοῖρα.

Ἐπιστρέφων ὁ Ἀλέξανδρος συναντᾷ εἰς τὸ Κράνειον Κορίνθου τὸν σχεδὸν ὀγδοηκοντούτιδα φιλόσοφον Διογένην τὸν Σινωπέα κυλίωντα τὸν πῖθον του. Ὁ Ἀλέξανδρος πλησιάζει καὶ τὸν ἐρωτᾷ «ποῖαν ἐπιθυμίαν ἔχει, διὰ νὰ τὴν ἱκανοποιήσῃ», καὶ ὁ κυνικὸς Φιλόσοφος ἀπαντᾷ: «Μικρὸν ἀπὸ τοῦ Ἥλιου μετástηθι».

Λέγεται ὅτι ὁ Μ. Ἀλέξανδρος θαυμάζων τὴν ὀλιγάρκειαν τοῦ Φιλοσόφου εἶπε: «Ἄν δὲν ἤμουν Ἀλέξανδρος, ἤθελα νὰ ἤμουν Διογένης».

Ἦτο ἄνοιξις τοῦ 334 π.Χ. ὅτε ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἐπὶ κεφαλῆς 30.000 πεζῶν καὶ 5.000 ἵππέων, ἀρίστης πολεμικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἠθικοῦ, μετὰ 70 τάλαντα

καὶ τροφὰς ἐνὸς μηνός, διέσχισαν τὸν Ἑλλήσποντον, ἐπὶ φορηγρίδος, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ἐκυβέρνησε.

Πρῶτος καὶ πάνοπλος πηδᾷ εἰς τὰς Δαρδανίους ἀκτὰς τῆς Ἀσίας, ὥσπερ σπεύδων νὰ κατακτήσῃ ὡς δορυκτῆτωρ τὴν ἀχανῆ αὐτὴν Ἡπειρον.

Δὲν πρόκειται νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἀέτειον πορείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Θὰ μνημονευσθῶν μόνον αἱ τρεῖς μεγάλαι καὶ αποφασιστικαὶ μάχαι, αἱ ἐκμηδενίσασαι τὸν περσικὸν στρατὸν, κυρίαρχον τῆς μείζονος περιοχῆς τῆς Ἀσίας.

Ἡ πρώτη ἔγινε παρὰ τὸν ποταμὸν Γρανικόν, τὸ 334 π.Χ., καταστήσασα τὸν Μ. Ἀλέξανδρον κύριον τῆς Ἰωνίας.

Ἡ δευτέρα, τέλη Ὀκτωβρίου τοῦ 333 π.Χ., παρὰ τὸν ποταμὸν Ἴσδον τῆς Κιλικίας, ἡ ὁποία τοῦ ἤνοιξε τὰς πύλας Αἰγύπτου καὶ Συρίας καὶ ἡ τρίτη, 1ην Ὀκτωβρίου τοῦ 331 π.Χ., εἰς Γαυγάμηλα Ἀσσυρίας, ὅπου συνέτριψε τὸ κύριον σῶμα τοῦ περσικοῦ Στρατοῦ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπέτρεψε νὰ φθάσῃ εἰς Ἰνδίας.

Κατὰ τὴν δεκαετῇ αὐτὴν ἐκστρατείαν του, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ὑπέταξε καὶ ἐξεπολίτισε ὅλην τὴν Πρόσω Ἀσίαν, ἐκτάσεως μεγαλυτέρας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς.

Ἰππεύων τὸν Βουκεφάλαν, διήνυσε μαχόμενος ἀποστάσεις ἀπιστεύτους, ἥτοι ἄνω τῶν 20.000 χιλιομέτρων. Ἔδωσε περισσοτέρας τῶν 20 μαχῶν, δείγματα τῶν ὁποίων ἀπετυπώθησαν εἰς τὸ σῶμα του μὲ πέντε σοβαρὰς πληγὰς.

Συγχρόνως ἀπελευθέρωσε λαοὺς σκλάβους. Ἀντικατέστησε τυρρανικὰς Μοναρχίας μὲ Δημοκρατίας, κατήργησε προνόμια καὶ ἐχάρισε Δικαιοσύνην εἰς ἀδυνάτους.

Μὲ τὴν ἀκαταδάμαστον δραστηριότητά του, ἔδρυσεν ἄνω τῶν 70 πόλεων, καὶ αἱ 20 ἐξ αὐτῶν ὠνομάσθησαν Ἀλεξάνδρειαι. Μὲ τὰ μεταλλεῖα τὰ ὁποῖα ἀνεκάλυπτε δημιουργοῦσε Βιοτεχνίας, κατασκεύαζε δρόμους, γεφύρας, λιμένας. Ἐμπέδωσε τὴν ἀσφάλειαν, δώσας ἄνθησιν εἰς τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον διεθνοποίησε. Τοὺς ἡμιγρίους βοσκοὺς κατεβίβασεν ἀπὸ τὰ ὄρη πρὸς τὰς εὐφόρους πεδιάδας, διδάξας αὐτοὺς νὰ ἐνδύονται μὲ χλαμύδας καὶ οὐχὶ μὲ «προβιάς».

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος κατὰ τὴν πρώτην τριετίαν τῆς ἐκστρατείας του, πολεμῶν ἢ συμβιβάζομενος, κατέκτησεν ἑκατοντάδα πόλεων εἰς 5 περιοχὰς τῆς Πρόσω Ἀσίας. Αὗται κατὰ σειρὰν κατακτήσεως ἦσαν ἡ Δυτικὴ Φρυγία, ἡ Μυσία, ἡ Λυδία, ἡ Καρία, ἡ Λυκία, ἡ Παμφυλία, ἡ Πισιδία, ἡ Ἀνατολικὴ Φρυγία, ἡ Παφλαγονία, ἡ Καππαδοκία, ἡ Κατανία, ἡ Κιλικία, ἡ Ἀσσυρία, ἡ Συρία, ἡ Φοινίκη, ἡ Παλαιστίνη καὶ τέλος ἡ Αἴγυπτος, ὅπου ἔφθασε τὰ τέλη τοῦ 332 π.Χ.

Αἱ πλεῖστοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν, ἀκραιφνῶς ἐλληνικαί, κατοικοῦντο ἀπὸ Ἴωνας, ἀλλὰ διοικοῦντο ἀπὸ περσίζοντας ὀλιγαρχικοὺς, τελοῦντας ὑπὸ Πέρσῃν τινὰ Σατράπην.

Αἱ Σάρδεις, ἡ Πέργαμος, ἡ Φάσηλις, ἡ Μίλητος, ἡ Ἀλικαρνασσός, ἡ Ἐφεσος, ἡ Ναύκρατις δὲν ἦσαν παρὰ προεκτάσεις τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς Αἴγυπτον, ὅπου τὸν ὑπεδέχθησαν ὡς ἐλευθερωτὴν, ἐπεσκέφθη μὲ πλοιάριον τὴν Μέμφιδα, θυσιάσας τῷ Θεῷ Ἄπι, ἐν Ναῷ τῆς Φθῶ καὶ ἀργότερον εἰς Ἀμμώνιον τῷ Θεῷ Ἄμμωνι.

Κατὰ τὴν περιοδεῖαν τοῦ εἰς τὴν Κυρηναϊκὴν, ὀλίγον πέραν τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου, διακρίνει πλησίον τῆς ἀρχαίας Κανώπης, θέσιν τὴν ὁποίαν ἡ ὀξυδέρκειά του ἐπεσήμανε.

—«Καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ὁ χῶρος κατὰλληλος κτίσαι ἐν αὐτῷ πόλιν καὶ γίνεσθαι ἂν εὐδαίμονα τὴν πόλιν».

Ἦτο 24 ἐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 332 π.Χ., ὅτε ἔθετε τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Ἀλεξανδρείας.

Μὴ ἔχων κιμωλίαν οὐδὲ πῖνακα, ἀπλώσας ἐπὶ τοῦ μέλανος τῆς Ἀφρικῆς ἐδάφους, ἄλφιστα καὶ μὲ τὴν ράβδον του, καθώρισε τὰ ὅρια τῆς πόλεως εἰς σχῆμα μακεδονικῆς χλαμύδος. Συγχρόνως δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν Ρόδιον πολεοδόμον Δεινοκράτην νὰ ἀρχίσῃ τὸ ἔργον προσδιορίσας ὁ ἴδιος τὰς θέσεις ἀγορᾶς, ἀνακτόρων, τείχους καὶ Ἱερῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων Θεῶν, τέλος ἀπαιτήσας εὐθύγραμμα, ἱπποδάμειον ρυμοτομίαν.

Ἀλλὰ «πεπρωμένον φυγεῖν οὐ ῥάδιον».

Τὴν 13ην Ἰουνίου τοῦ 323 π.Χ. εἰς τὴν Βαβυλῶνα Μεσοποταμίας, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἡλικίας μόλις 32 ἐτῶν καὶ 8 μηνῶν, ἀποθνήσκει λόγῳ ὑψηλοῦ πυρετοῦ, ἐπακλόουθον τῆς ἀδιαφορίας του πρὸς τὸ φθαρτὸν σαρκίον του.

Ἀπέθανε, χωρὶς νὰ ὀρίσῃ διάδοχον καὶ ὅταν πρὸς τοῦτο ἠρωτήθῃ εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην του ἀπὸ τὸν Στρατηγὸν του Περδίκκαν ἀπήντησε: «Τῷ κρατίστῳ». Τούτου ὅμως μὴ εὐρεθέντος, ἡ τεραστία Αὐτοκρατορία του ἐφυλλορόησε, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ἅπαξ ἔτι ὅτι τὴν Ἱστορίαν γράφει ὁ Ἡγέτης, ὅχι αἱ μᾶζαι.

Ἡ Ἀλεξανδρεία μὲ τὴν ἀπόκτησιν ἀμέτρου ἀριθμοῦ ἀγαθῶν καὶ θησαυρῶν, διήνυσε μακροχρόνιον ἐποχὴν εὐδαιμονίας, εὐφορίας καὶ χλιδῆς.

Ἀλλ' ἡ πρωτοφανὴς αὕτῃ συγκέντρωσις ἀμυθῆτου καὶ φαντασμαγορικοῦ πλοῦτος ἐπήγαγε μαλθακότητα, τρυφὴν καὶ φιληδονίαν, αἱ ὁποῖαι ἐξασθένησαν οὕτω τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον κατέστη χαμερπὲς καὶ δουλικὸν πρὸς τὸν ἱταμὸν κατακτητὴν.

Τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἡκολούθησαν καὶ αἱ λοιπαὶ πόλεις τῆς Ἑλληνιστικῆς Ἐποχῆς, ἐπιτρέψασαι οὕτω εἰς τὸ ἀγροῖκον Λάτιον νὰ ἐμπεδώσῃ τὴν «Pax Romana».

Τὸ χεῖριστον ἦτο ὅτι κατὰ τὸν ἀγῶνα τῶν Ρωμαίων πρὸς κατὰκτησιν τῆς Ἀλεξανδρείας, Κλεοπάτρας βασιλευούσης, τὸ 47 π.Χ., ὅτε ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἐπυρ-

πόλει τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον, πνέοντες βόρειοι ἄνεμοι ἐπεξέτεινον τὸ πῦρ εἰς τὸ συνορεῦον μέγα Ἀνάκτορον, ὅπου τὸ Μουσεῖον καὶ παρ' αὐτῷ ἡ πολυθρύλητος Βιβλιοθήκη, καέντων ἀμφοτέρων.

Τὴν Βιβλιοθήκην αὐτὴν εἶχε προτείνει πρὸς ἀνέγερσιν ὁ σοφὸς καὶ πολυγράφος ἄθηναῖος Ρήτωρ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς.

Ὁ φιλόμουσος λαγίδης Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ, πρῶτος Βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, συμφωνήσας ἐγκατέστησε τὴν Βιβλιοθήκην ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, δώσας συγχρόνως ἐντολὴν ἀγορᾶς παντὸς ἐκ παπύρου συγγράμματος, ὡς εἴπει:

—«Ποιητῶν καὶ Πεζογράφων, Ρητόρων καὶ Σοφιστῶν, Ἱατρῶν καὶ Μάγων, Ἱστορικῶν καὶ ἄλλων».

Ἡ Βιβλιοθήκη κατεῖχε περὶ τοὺς 700.000 κυλίνδρους παπύρου, ἀντιπροσωπεύοντας 30.000 ἔργα καταγεγραμμένα εἰς τοὺς «Πίνακας» τοῦ ἐλεγειοποιοῦ καὶ εἰς 120 βιβλία.

Ὁ Ἀντώνιος διὰ τὴν παρηγορήσῃ τὴν Κλεοπάτραν διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν συμφορὰν, προσεκόμισεν ἀπὸ τὴν πλουσίαν καὶ ἀντίζηλον Βιβλιοθήκην τῆς Περγᾶμου, 200.000 κυλίνδρους, πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς δευτέρας «ἀδελφῆς Βιβλιοθήκης» τοῦ Σαραπίου, ἡ ὁποία καὶ αὕτη κατεστράφη μετὰ 6 περίπου αἰῶνας ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

Εἰς μάτην μεταγενέστεροι Ἱστορικοί, ἀπόγονοι τῶν ἐμπρηστῶν, προσπαθοῦν νὰ ἀποσείσουν τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν δύο Βιβλιοθηκῶν. Ἀτυχῶς δι' αὐτούς, ἡ Ἱστορία δὲν συνηγορεῖ.

Μεταξὺ τῶν ἔργων τὰ ὁποῖα περιεῖχεν ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας ἦσαν καὶ τὰ ἑξῆς:

Τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη. Τὰ αὐθεντικὰ χειρόγραφα τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου. Τὰ Ἱατρικὰ ἔργα τοῦ Γαληνοῦ. Ὅλα τὰ χειρόγραφα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Ἰσως καὶ τῶν Ἀριστοφάνους καὶ Μενάνδρου. Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Ἐρατοσθένους. Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλωτίνου. Τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ Θεοκρίτου καὶ Καλλιμάχου. Ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα τοῦ Ἱπποκράτους, ὅπως ὅλα τοῦ Δημητρίου Φαληρέως. Αἱ ἀστρονομικαὶ θεωρίαι τοῦ Ἀριστάρχου. Ἡ πρώτη μετάφρασις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἡ λεγομένη τῶν «Ἑβδομήκοντα». Αἱ ἀνατομικαὶ πραγματεῖαι τοῦ Ἐρωφίλου. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλα.

Ἡ πρώτη ιδέα διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας ἐβλάστησε στοὺς κύκλους τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸ 1974, ἐπὶ Πρυτανείας κ. Lofty Dowidar.

Φιλοδοξία των ἦτο ἡ νέα Βιβλιοθήκη νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰς ἰδίας λειτουργίας καὶ ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας ὅπως ἡ παλαιά.

Προορισμός της θά εἶναι νὰ στεγάσῃ τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν, τὴν διαρκῶς αὐξανομένην παραγωγὴν της, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν σημερινῶν ὁλοῦν αὐξανομένων μορφωτικῶν ἀπαιτήσεων τοῦ κοινοῦ.

Ἐπίσης νὰ ὀδηγήσῃ τὴν περιοχὴν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς εἰς τὴν παλαιὰν πολιτιστικὴν δόξαν μὲ συγχρόνους μεθόδους. Νὰ ἐνδιαφερθῇ κυρίως διὰ Ἀνθρωπιστικὰς Ἐπιστήμας, μὲ νέους τρόπους ἐρεύνης καὶ νὰ γίνῃ Κέντρον Ἱστορικῶν καὶ Γεωγραφικῶν μελετῶν τοῦ Πολιτισμοῦ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Τομεῖς ἐιδικεύσεως ὠρίσθησαν ἡ Ἑλληνιστικὴ Ἐποχὴ, ἡ Μέση Ἀνατολή, ἡ Συνάντησις τοῦ Ἑλληνικοῦ μὲ τὸν Αἰγυπτιακὸν Πολιτισμόν, ἡ Γένεσις τοῦ Χριστιανισμοῦ τῶν Κοπτῶν, ἡ Ἰσλαμικὴ ἐπίδρασις. Ἐπίσης ἡ Ἱστορία τῶν Πολιτισμῶν τῆς Ἀρχαιότητος μὲ ἄξονα τὴν Αἴγυπτον, τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

Κύριος, ἐπίσης, σκοπὸς θά εἶναι ἡ συγκέντρωσις καὶ ἀνάπτυξις τῶν πηγῶν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦ. Ἐκτὸς αὐτῶν ἃς προστεθοῦν καὶ οἱ ἐξῆς ἐπιδιώξεις:

— Ἀπόκτησις ὅλων τῶν βιβλίων καὶ περιοδικῶν ποὺ ἀναφέρονται στὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τῆς Μεσογείου καὶ Μέσης Ἀνατολῆς.

— Συλλογὴ παπύρων καὶ ἐπιγραφῶν εἰς οἵανδήποτε γλώσσαν.

— Ἀπόκτησις ὅλων τῶν μελετῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν Αἰγυπτιακὸν Πολιτισμόν.

— Ἀπόκτησις ἐιδικῆς συλλογῆς τῆς Ἀφρικανικῆς κληρονομίας, ὁμοῦ μὲ μελέτας τῶν ἀφρικανικῶν ὑποθέσεων.

— Ἀπόκτησις κάθε μελέτης σχετικῆς μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Φύσεως.

— Συλλογὴ ἐγγράφων, φίλμ, διαφανειῶν καὶ εἰκόνων καὶ κάθε σπανίου ἀντικειμένου τῶν γύρω περιοχῶν.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αἰγύπτου ἐγκολποῦται τὸ σχέδιον διὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τὸ 1987 ἡ UNESCO ἀποδέχεται αἴτησιν ὑποστηρίξεως τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως καὶ καταρτίζει σχετικὸν Πρόγραμμα.

Συγχρόνως μὲ ἐγκύκλιόν της, εἰς πέντε γλώσσας, ζητεῖ τὴν παγκόσμιον συμπαράστασιν, τὴν ὁποίαν ἀμέσως ἀποκτᾷ.

Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Προέδρου τῆς Αἰγύπτου ἀπήντησε θετικῶς. Πράξασα ὀρθότατα, διότι ἡ Ἀναγέννησις τῆς ἐλληνικῆς αὐτῆς Βιβλιοθήκης προβάλλει τὸν ἐλληνικὸν Πολιτισμόν, ἔστω ἀνεγειρομένη ἐπὶ ἐδάφους ξένου, ἀλλὰ φίλου Κράτους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προϋπῆρξεν.

Μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ Ἀναγέννησις τῆς Ἀλεξανδρείας ὀφείλεται εἰς ἓναν Ἀραβὰ, τὸν Μωχάμετ Ἀλί.

Ἡ Ἑλλάς δὲν ὑπεσχέθη χρηματικὴν συμμετοχὴν, ὅπως ὅλα τὰ λοιπὰ Κράτη ἀλλὰ τὴν ἀποστολὴν εἰς μικροφίλμ ὅλων τῶν ἐν τῇ Χώρα μας ὑπαρχόντων ἀρχαίων κειμένων. Συγχρόνως συμμετοχὴν καὶ συμπαράστασιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἀμέσως κατηρτίσθη Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς UNESCO, ἐκ Καθηγητῶν, Διπλωματικῶν Ὑπαλλήλων, Ἀρχαιολόγων, Ἀρχιτεκτόνων καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ὁμιλοῦντος.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συνήλθεν ἐν ὁλομελείᾳ, ἐτάχθη ὑπέρμαχος τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος, μὲ ψήφους 21 κατὰ μιᾶς, καὶ ἐνέκρινε τὸ ὑπὸ τοῦ ὁμιλοῦντος ὑπόμνημα πρὸς τὴν UNESCO.

Τὴν 26ην Ἰουνίου 1988 ὁ Πρόεδρος Αἰγύπτου κ. Moubarak καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς UNESCO κ. Frederico Mayor, θέτουν τὸν θεμέλιον λίθον εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου παραχωρηθὲν παραλιακὸν οἰκόπεδον, ἐκτάσεως 40.000 τετρ. μέτρων.

Τὴν 14ην Δεκεμβρίου 1988 ἰδρύεται ἡ GOAL, ἥτοι «General Organization of the Alexandria Library», ἡ ὁποία προκηρύσσει Διεθνῇ Ἀρχιτεκτονικὸν Διαγωνισμόν.

Τὴν 12ην Φεβρουαρίου 1990 ἡ πρώτη μεγάλῃ Διεθνῇ Ἐπιτροπῇ συνέρχεται στὸ Ἀσσουάν Αἰγύπτου.

Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας Σοφία, ἡ Βασίλισσα τῆς Ἰορδανίας Nooral Hussein, ὁ Σουλτάνος τῶν Ἐμιράτων Al-Nahyan, ἡ Πριγκίπισσα τοῦ Μοναχὸ Καρολίνα, ὁ Πρίγκηψ τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας Abdel-Az-Aziz-Al-Saud, ὁ Πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας François Mitterand, ἡ σύζυγος τοῦ Αἰγυπτίου Προέδρου κυρία Susan Moubarak καὶ ἄλλαι ἐξέχουσαι διεθνεῖς Προσωπικότητες Γερμανίας, Ρωσσίας, Ἀγγλίας, Ἡνωμένων Πολιτειῶν, Ἰταλίας, Νορβηγίας, Αἰγύπτου κ.λπ., μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἡμετέρα Μελίνα Μερκούρη, τότε Ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ.

Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἀρχιτεκτονικοῦ Διαγωνισμοῦ κατηρτίσθη ἀπὸ εἰδικούς Ἀρχιτέκτονας εἰς Διεθνεῖς Διαγωνισμούς, μερικοὶ τῶν ὁποίων εἶχον συμμετάσχει εἰς συγχρόνως ἀνεγειρομένας τεραστίας Βιβλιοθήκας εἰς Λονδῖνον, Πεκῖνον, Λωζάνην, Δαμασκόν, Τεχεράνην καὶ εἰς τὴν μεγαλυτέραν τοῦ Κόσμου, εἰς Παρίσιους.

Διάσημοι ἐπίσης ἦσαν οἱ τῆς ἐννεαμελοῦς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς Κριταί.

Σχέδια υπεβλήθησαν 524, από 77 Κράτη. Βραβεῖα ἐδόθησαν τρία καὶ 31 διακρίσεις. Ἡ ἐλληνικὴ συμμετοχὴ περιορίσθη εἰς 8 μελέτας, μὴ διακριθείσας. Πρῶτον βραβεῖον ἔλαβε Νορβηγικὴ ὁμάς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Snohetta», τῆς ὁποίας τὰ σχέδια ἐκτελοῦνται.

Δεύτερον βραβεῖον ἔλαβε Ἰταλικὴ ὁμάς ὑπὸ τὸν Nicoletti καὶ τρίτον, Βραζιλιανή ὑπὸ τὸν Ferolo.

Τὸ βραβευθὲν σχέδιον παριστᾷ κύκλον διαμέτρου 160 μέτρων, ἐστραμμένον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτοι πρὸς Βορρᾶν.

Ὁ κύκλος εἶναι ἡ λοξὴ τομὴ κυλίνδρου, ὁ ὁποῖος περιβάλλεται ἀπὸ συμπαγῆ τοῖχον, ἀνίσου ὕψους, ὡς ἐὰν ὁ κύλινδρος νὰ εὕρισκεται μισοβυθισμένος ἐντὸς ὕδατος. Καὶ πράγματι προβλέπεται γύρω τοῦ ὕδατινῆ λεκάνῃ ὥπως κάποτε εἶχον οἱ μεσαιωνικοὶ πύργοι γύρω των προστατευτικὴν τάφρον.

Ὁ περιβάλλων τοῖχος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ ὑπέρκειται τοῦ γύρω ἐδάφους πλεόν τῶν 32 μέτρων, εἶναι πλήρης, ἄνευ οὐδενὸς ἀνοίγματος, διακοσμημένος μὲ χαραγμένα ἱερογλυφικά.

Ὅπισθεν τοῦ πελωρίου αὐτοῦ φρουριακοῦ τοίχου, ἡ κυρίως Βιβλιοθήκη ἀναπτύσσεται κλιμακῶδὴν μὲ ὄψιν πάντοτε πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καλύπτεται μὲ ὑαλίνην στέγην, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν ἡ ὑγρασία καὶ ἡ ἄμμος τὸ ἐπιτρέπει, ἡ θάλασσα νὰ εἶναι ἑσωθεν ὁρατή.

Ἡ Ἐπιτροπὴ κρίσεως ἔδωκε μεγάλῃν σημασίαν εἰς τὸ σχῆμα τοῦ κύκλου. Σημασίαν σχεδὸν μεταφυσικὴν, τονίσασα, ἐκτὸς ἄλλων, ὅτι ὁ πρὸς θάλασσαν κεκλιμένος κύκλος συμβολίζει τὸν αἰγυπτιακὸν Ἥλιον, ὁ ὁποῖος ἀναδύεται διὰ νὰ φωτίσῃ πάλιν τὸν Κόσμον. Ἀκόμη ὅτι συμβολίζει τὴν συνάντησιν τοῦ Παρελθόντος μὲ τὸ Παρόν, συνδέων Παρελθόν, Παρόν καὶ Μέλλον.

Διερωτᾶται ὅμως κανεὶς, τί ἐξ ὅλων θὰ ἴδῃ ὁ πεζοπορῶν κάτοικος τῆς πόλεως, ἀφοῦ ἡ Βιβλιοθήκη μόνον δι' ἐλικοπτέρου εἶναι θεατή;

Ἡ Βιβλιοθήκη ἄλλοῦ εἶναι δωδεκάροφος, ἐνῶ ἄλλοῦ βυθίζεται εἰς πέντε ὁρόφους ὑπογείως.

Ἡ κεκλιμένη αὐτὴ μορφή τοῦ κτηρίου δημιουργεῖ ἄνισον κατανομήν τοῦ τεραστίου φορτίου τῆς, ἐπὶ ἐδάφους σεισμοπαθοῦς, ψαθηροῦ, προσφάτως δημιουργηθέντος ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Νείλου.

Καὶ τοῦτο εἶναι ὁ μέγας πονοκέφαλος τῶν εἰδικῶν Ἐδαφομηχανικῶν τῶν ἐπιμελουμένων τὰς ἐκσκαφάς. Τὸ χερίστον εἶναι ἡ ἀνέυρεσις Ἀρχαιοτήτων, εἰς βάθος πέντε μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ παραδόξως κάτω τῆς στάθμης τῆς θαλάσσης.

Ἐκτὸς ἀπὸ πλῆθος θραυσμάτων ἀγγείων, εὐρέθησαν τρεῖς ὀρειχάλκινοι προτομαὶ παιδός, ἀρίστης Ἑλληνιστικῆς Τέχνης, ὅπως καὶ θάλαμος πολυτελοῦς λουτροῦ μὲ δάπεδον ἀρίστου ψηφιδωτοῦ· ἀκόμη στοιχεῖα τῆς Κανωπαίας ὁδοῦ, τῆς κυριωτάτης ἐμπορικῆς κεντρικῆς λεωφόρου τῆς ἀρχαίας Ἀλεξανδρείας.

Ἀτυχῶς, λόγῳ τῆς μὴ εἰσέτι δημοσιεύσεως τῶν εὐρημάτων αὐτῶν, δὲν μοῦ ἐπετράπη ἡ φωτογράφησις των.

Ἡ Βιβλιοθήκη ὑπολογίζεται ἱκανὴ νὰ περιλάβῃ 8.000.000 βιβλία, 300.000 τόμους περιοδικῶν, 100.000 χειρόγραφα, 50.000 χάρτες κ.λπ.

Ἡ ἐπιφάνειά της καταλαμβάνει τὰ 3/4 τοῦ γηπέδου, ἥτοι 28.500 τετρ. μέτρα καὶ προϋπελογίσθη κόστος 152.000.000 δολλαρίων, ποσὸν τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι θὰ ὑπερβῇ.

Αἱ ἀπόψεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς, διατυπωθεῖσαι ἐγγράφως καὶ προφορικῶς ἦσαν αἱ ἑξῆς:

Α') Ἐκτὸς τῶν προβλεπομένων τριῶν τμημάτων τῆς Βιβλιοθήκης, ἥτοι Α' τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, Β' τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γ' τοῦ Ἰσλαμικοῦ Πολιτισμοῦ, νὰ ἰδρυθῇ καὶ Δ' Τμῆμα Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ.

Διότι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγνοηθοῦν αἱ μεγάλαι μορφαὶ τῶν Λατίνων, ὅπως τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Σενέκα, τοῦ Βιργιλίου κ.λπ. Ἡ τῶν μεγάλων Φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡ τῶν ἄλλων τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν Νεωτέρων Χρόνων, Δάντη, Πετράρχη, Σαίξπηρ, Θερβάντες, Βολταίρου, Γκαῖτε, Τολστόϊ κ.λπ.

Β') Νὰ προβλεφθῇ στοιχεῖον ἀρχιτεκτονικόν, ἔστω καὶ ἐκτὸς τοῦ κτηρίου, τὸ ὁποῖον νὰ προδίδῃ τὴν ἀρχικὴν προέλευσιν τόσοι τῆς Βιβλιοθήκης, ὅσον καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ὡς τοιοῦτον ἐπρότεινα εἰς μὲν τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κτηρίου κεντρικὸν μεγαλοπρεπεῖ ὁλοσκέπαστον Προθάλαμον, τὸν ὁποῖον ἀπεδέχθησαν νὰ ὀνομασθῇ Kallimachos-Hall, νὰ μορφολογηθῇ μὲ ρυθμὸν Κλασσικὸν Ἑλληνικόν, μὲ σχέδια ποὺ θὰ προσφέρῃ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ, κατόπιν σχετικοῦ Ἀρχιτεκτονικοῦ Διαγωνισμοῦ.

Εἰς δὲ τὸ ἐξωτερικὸν νὰ ἀνεγερθῇ στοιχεῖον ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ Ρυθμοῦ. Ἐπρότεινα τρία στοιχεῖα: Ἡ περίτερον Θυρωρεῖον «Ροτόντα». Ἡ Κιονοστοιχία Κορινθιακοῦ Ρυθμοῦ, εὐθύγραμμον ἢ καμπυλόγραμμον. Ἡ τέλος μίαν θριαμβευτικὴν Ἀψίδα.

Εἰς παρατήρησιν, πῶς ὁ ὑπερμοντέρνος ρυθμὸς τῆς βραβευθείσης μελέτης θὰ συμβιβασθῇ μὲ παλαιὸν ἱστορικὸν Ρυθμόν, ἀπήντησα ὅτι ὑπάρχουν παραδείγματα ὅπου χάρις εἰς τὴν δεξιότητι τοῦ Ἀρχιτέκτονος, ὁ ὑμέναιος αὐτὸς εὐδοκιμεῖ. Παραδείγματα ὑπάρχουν πολλὰ.

Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μας, τὸν αὐστηρὸν δωρικὸν Παρθενῶνα, μία ἡράκλειος «ἀφανὴς ἄρμονία (-φανερῆς κρείσσων-)» τὸν συνδέει μὲ τὸ τόσον μορφολογικῶς καὶ φιλοσοφικῶς ἀντίθετον, ἀλλὰ χαριέστατον καὶ πολυπράγμον Ἰωνικὸν Ἐρεχθεῖον, μὲ τὸν ὑπερχειλίζοντα πλοῦτον καὶ χλιδὴν διακοσμήσεως καὶ πλαστικωτάτης κινητικότητος τῶν μαζῶν του.

Ἄλλο παράδειγμα εἶναι ὁ ἀναγεννησιακὸς Ἅγιος Πέτρος τῆς Ρώμης, ἔργον Μιχαήλ Ἀγγέλου, μὲ τὰ ἡμικυκλικὰ περιστύλια Ροκοκό, ἔργον Bernini. Τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν εἶναι τῆς Πλατείας Ἀγίου Μάρκου, Βενετίας, ὅπου διάφοροι Ρυθμοὶ 10 αἰώνων συντίθενται ἁρμονικῶς.

Ἐκεῖ ὁ Βυζαντινὸς Ναὸς τοῦ Ἀγίου Μάρκου τοῦ 830 μ.Χ.

Τὸ Γοτθικὸν Ἀνάκτορον τῶν Δόγηδων τοῦ 1420, ἡ Loggetta τοῦ 1540. Τὸ Cambanile. Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Sansovino τοῦ 1582. Ἡ Palrica Nuova τοῦ 1830.

Ἀκόμη, τί νὰ πεῖ κανεὶς διὰ τὴν Πυραμίδα ἐντὸς τοῦ Λούβρου;

Ἡ ἰδέα εἶχεν ἀπὸ τῆς ἀντιπροσώπου Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας, μένει νὰ τὴν ἐγκρίνουν οἱ Νορβηγοὶ Ἀρχιτέκτονες, τοὺς ὁποίους θὰ συναντήσω προσεχῶς.

Τερματίζων, ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω τὴν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ ἔχει ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ τῆς Αἰγύπτου.

Μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἀρχαιότατοι καὶ στενοὶ πνευματικοὶ δεσμοὶ συνδέουν τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ ἄλλοι μεγάλοι τῆς Ἱστορίας ἐναπέθεσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὰς τολμηρὰς φιλοδοξίας των. Τρεῖς αἰῶνας μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ 23 αἰῶνας ἀργότερον, ὁ νεαρὸς Βοναπάρτης.

Σήμερον παρόμοιαι φιλοδοξίαι ἐμφιλοχωροῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἐχόντων τὴν πρωτοβουλίαν ἀνιδρύσεως τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης.

Πόλεις ἐνδοξοὶ καὶ ἰσχυροὶ τοῦ ἀπωτάτου παρελθόντος, ὡς ἡ Κνωσσός, ἡ Μέμφις, ἡ Βαβυλών, ἡ Ἐφεσος, ἡ Σελεύκιος Ἀντιόχεια καὶ τόσαι ἄλλαι, ἐνεκρώθησαν καὶ κεῖνται σήμερον εἰς ἐρείπια. Ἡ φέρουσα ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Μακεδόνης, ἡ Ἀλεξάνδρεια, μὲ τὴν ἀναγεννωμένην Βιβλιοθήκην της, θὰ φωτίσῃ καὶ πάλιν περιοχὰς ὑποτονισμένας, ἀλλὰ πλήρεις ἀπὸ ἀναμνήσεις Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Τὸ παλαιὸν ὄνειρον τῆς Ἱστορίας θὰ ξαναζήσῃ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀργοπορίαν ἰδρύσεως «Ἑταιρείας Φίλων τῆς Ἀλεξανδρινῆς Βιβλιοθήκης», αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὁ ἐπιλεγείς Πρόεδρος ἦτο ἀκόμη ἐν δράσει εἰς τὸν Ἀρείον Πάγον.

Πράγματι εἶχαμεν ἐκλέξει Μέλη, ἐκ τῶν ἀρίστων τῶν πόλεων Ἀθηνῶν καὶ Ἀλεξανδρείας, ὡς εἶναι ὁ Πρόεδρος κύριος Κόκκινος, ὁ Στρατηγὸς κύριος Ἰ. Βερν-

βάκης ὡς Ἀντιπρόεδρος, ὁ Ταμίας κύριος Καμαλάκης καὶ ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κύριος Ἰωάννης Παπαμιχαλάκης καὶ λοιπὰ Μέλη.

Ἀναφέρω ἀκόμα ἐπιθυμίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας ὑπάρξεως περὶ δεσμοῦ μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τῶν σημερινῶν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔκαμε Μέλος τοῦ Συμβουλίου «ex officio» τὴν Κυρίαν Ζανέτ Κυδωνιάτη, ἡ ὁποία εἶναι γνώστης τοῦ θέματος καὶ τὸ παρακολουθεῖ ἐξ ἀρχῆς ποὺ ἐτέθη μέχρι σήμερον.